

Лисенко М.С.

асистент,

Національний університет харчових технологій

БЕНЧМАРКІНГ ЯК ОДИН З МЕТОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Бенчмаркінг (термін «benchmark» запозичено з англійської мови у значенні «початок відліку») – метод аналізу ефективності діяльності підприємства у порівнянні з показниками більш успішних підприємств. Він допомагає зрозуміти яким чином працюють підприємства, що займають лідируючі позиції, та перейняти їх досвід з метою досягнення встановленого підприємствами-лідерами рівня або, навіть, перевершити еталонні показники.

На сьогоднішній день бенчмаркінг використовують практично у всіх сферах діяльності підприємства. Зокрема, виявлення та залучення передових та перевірених на ефективність прийомів дозволяє зробити простішим розв'язання проблем з маркетингом, логістикою, управлінням якістю, персоналом, витратами тощо, тобто більш ефективно використовувати наявні ресурси. Враховуючи, що згідно ресурсно-функціонального підходу економічну безпеку прийнято вважати станом, при якому підприємство найбільш ефективно використовує ресурси підприємства, що дає змогу запобігати існуючим та можливим загрозам, а також забезпечувати сталий економічний розвиток, вважаємо, що цілком логічним є застосування бенчмаркінгу з метою забезпечення економічної безпеки підприємств.

Забезпечення економічної безпеки потребує від підприємств здатності витримувати жорсткі конкурентні умови. Для цього важливим аспектом є можливість створення необхідних конкурентних переваг при вирішенні різноманітних існуючих проблем підприємства. Відповідно такою можливістю можна розглядати бенчмаркінг.

Розрізняються наступні головні типи бенчмаркінгу: внутрішній, функціональний, загальний, конкурентний та консультативний бенчмаркінг. Внутрішній бенчмаркінг передбачає порівняння аналогічних елементів роботи підрозділів всередині підприємства. Функціональний бенчмаркінг базується на порівнянні різноманітних функцій підприємства з підприємствами суміжної або тієї ж сфери діяльності. Подібним до нього є загальний бенчмаркінг, що визначає еталоном важливі для підприємства параметри непрямих конкурентів. Конкурентний тип передбачає аналіз діяльності найсильніших конкурентів. Консультативний – залучення для провадження бенчмаркінгу консультативних служб.

Проведення бенчмаркінгу проходить в декілька етапів. В першу чергу підприємство виявляє сильні сторони своєї діяльності, що і визначає як об'єкт порівняння. Наступним етапом обирається об'єкт-еталон. Ним може виступати як окремий підрозділ цього ж підприємства, аналогічний підрозділ холдингу, так і конкурент, чи лідер галузі.

Далі починається збір необхідної інформації. Конкурентний тип бенчмаркінгу, зважаючи на жорсткий захист комерційної таємниці підприємствами, характеризується складнощами у отриманні необхідних даних. Великою рідкістю буде факт обміну позитивним досвідом між конкурентами, навіть між такими, що поєднані у професійні об'єднання чи асоціації. Частіше збір інформації проводиться за допомогою аналізу комерційних пропозицій та прайс-листів, опитування споживачів щодо сильних і слабких сторін конкурента. Разом з

тим за рахунок обмеження доступу до інформаційних ресурсів підприємствами широкого розповсюдження набуває конкурентна розвідка та промисловий шпіонаж, що стає передумовою перестороги у використанні бенчмаркінгу. Тому часто використовується досвід закордонних компаній, які є більш відкритими для співпраці із закордонними партнерами, і навіть, вважають це престижним.

Останнім етапом проведення бенчмаркінгу є глибинний аналіз та розроблення заходів щодо покращення порівнюваних показників, прогнозування очікуваного ефекту від запропонованих заходів, їх зіставлення із необхідними затратами. Після реалізації запланованих заходів, проводять повторний контроль порівнюваних показників і оцінюють фактичну ефективність та вплив на найголовніші аспекти діяльності підприємства, у тому числі і на забезпечення економічної безпеки.

Кожен з типів бенчмаркінгу може відіграти важливу роль для забезпечення економічної безпеки. Зокрема внутрішній бенчмаркінг реалізує постійний аналіз роботи внутрішніх підрозділів, створює орієнтири на ефективнішу роботу. Це у свою чергу дозволяє створити всередині підприємства здорову конкуренцію між відділами, і як наслідок зумовити досягнення більш ефективного використання наявних ресурсів, більш швидкої адаптації підприємства до ринкових вимог, що зумовлює забезпечення економічної безпеки.

Функціональний та загальний типи бенчмаркінгу у зв'язку з економічною безпекою підприємства орієнтовані на аналіз та застосування позитивного і результативного досвіду підприємств, що не виступають конкурентами, а тому і на практично безпроблемне використання передових ідей для забезпечення економічної безпеки. Консультативний бенчмаркінг залучає консультаційну службу, а тому отримані результати є більш об'єктивними.

Взаємозв'язок бенчмаркінгу конкурентного типу з економічною безпекою підприємств виявляється через: постійне відслідковування та прогнозування змін на ринку з метою попередження негативних наслідків; безперервний моніторинг дій конкурентів і постачальників та прогнозування їх майбутніх дій постачальників та конкурентів; виявлення нових та потенційних конкурентів; можливість не повторювати негативний досвід інших підприємств бізнесу; моніторинг створення та використання патентів та ліцензій, а також інновацій, не захищених патентами; дослідження новітніх технологій, які можуть вплинути на діяльність підприємства; аналіз у законодавстві, політико-правовій сфері і т.д., які впливають на функціонування підприємства; оцінка відповідності використовуваних методів управління ринковим вимогам; опрацювання слабких сторін та перетворення їх на конкурентні переваги; захист комерційної таємниці тощо.

Таким чином, бенчмаркінг дозволяє створити передумови забезпечення економічної безпеки підприємств. Це можливо за рахунок постійного моніторингу стану внутрішніх підрозділів, орієнтації на підприємства – лідери, контролю за діями конкурентів. Економічна безпека орієнтована на ефективне використання наявних ресурсів підприємства, його захист від можливих негативних наслідків внутрішніх та зовнішніх загроз та забезпечення сталого економічного розвитку, тоді як бенчмаркінг може стати ефективним інструментом для цього.